Jedan od ponajvažnijih ciljeva koji se putem liturgijskog odgoja mogu i moraju postići, a koji doprinose duhovnom ujedinjenju suvremenoga razrovanog svijeta, jest odgoj **svijesti zajedništva.** Ta je svijest za kršćansku religiju bitna, temeljna, središnja, ali je u posljednja stoljeća bila veoma zanemarena. Pokušavali smo se zadovoljavati sviješću takvoga zajedništva koje je, dobrim dijelom, bilo više sociološko i naravno (nacionalnost, seoska zajednica i slično), nego religiozno i nadnaravno. Sada, kad se mnoga sociološka zajedništva drobe i mrve, čovjek se pretvara u izgubljenu prašinu u masi. Crkvi je zato neodložan zadatak oživjeti i odgojiti svijest zajedništva naroda Božjega, sviju spasenih i ujedinjenih u Kristu Isusu, onih koji su privedeni pod jednu Glavu (anakephalaiosis!). A to se ne može drukčije nego putem i snagom liturgije, jer je liturgija sredstvo što ga je Krist odabrao, i kojim on zajedništvo otkupljenih sa sobom izvodi i ostvaruje.

Na toj liniji ostvarivanja svijesti i života zajednice uloga mjesne, lokalne religiozne zajednice (župe) i njezina liturgijskoga života jest temeljna i ishodišna. Svijet neće postati **drukčiji,** ako ne postane **bolji.** A neće postati bolji osim putem zajedničkog, jednodušnog nastojanja u Kristu Isusu i po Kristu Isusu in unitate Spiritus. Župe i njihov liturgijski život jesu žarišta **novoga svijeta.**

U liturgiji Krist ljudima govori, daje sama sebe i svoju silu. Zato će **iz** liturgije izaći novi ljudi koji će znati, htjeti i moći da snagom Duha Gospodina Isusa budu kvasac novoga čovječanstva. Koliko imamo vjernika koji redovito »prisustvuju« liturgiji i koji su životno nošeni sviješću osvjedočenja i odgovornosti da moraju biti, tj. da ne mogu ne biti kvasac svijeta u kojemu žive?

Odgoj i stvaran život župske zajednice kao mjesne, lokalne manifestacije i mjesnog ostvarenja univerzalne, sveopće Crkve nužno je sredstvo da se u suvremenih kršćana stvori **eklezijalni** mentalitet i eklezijalno znanje kao i efektivno proživljavanje **eklezijalnosti** kao spasilačke misije; a samo odatle može proizaći novi svijet.

»Spasenja nema ni u jednom drugom jer pod nebom nije drugo ime dano ljudima u kojem nas se treba spasiti!« osim imena Isusa Krista (Dap. 4, 12).

Dr o. Tomislav Šagi Bunić

TEME NA REDU

(Uz naše liturgijsko-pastoralne tečajeve)

Liturgijski svećenički tečajevi, što ih je zadnje tri godine organizovao ILO u Zagrebu, sa neočekivanim, iz godine u godinu sve brojnijim učešćem klera iz svih naših krajeva, dijeceza, redova s učešćem koje se već počinje brojiti četverocifrenim brojkama; svaki im je već treći, četvrti naš svećenik prisustvovao — teško da su samo rezultat liturgijskog oduševljenja u svećenstvu. Još više su oni, čini nam se, simptom probuđene pastoralne svijesti, traženja, očekivanja. Svi osjećamo, da živimo na jednoj histo-

rijskoj prekretnici u crkvenom životu — II vatikanski koncil samo je još više u nama učvrstio i potencirao taj osjećaj — pa je svećenstvo postalo duhovno radoznalo za sve pastoralne probleme što su ih prilike i vrijeme aktualizirali. Svećenici traže orijentaciju, a svakako uporedo s tim pokazuju i dobru volju da se pastoralno aktiviraju, da upotpune svoja iskustva, da eventualno i preorijentiraju metode i puteve duhovne pastve.

Ti tečajevi znače u isto vrijeme i uspjeh i perspektivu. Pokazuju nam u kojemu bismo se smjeru morali pokrenuti. Ljudi su očito za sistem kolektivne, koordinirane, solidarne, zajedničke akcije. I za sistem konzultiranja, savjetovanja, anketiranja, sustavnog i proučavanja i rješavanja problema.

Grijehota bi bilo, čini nam se, ne iskoristiti ta povoljna raspoloženja, tu pastoralnu »konjunkturu«. Ne smijemo dopustiti da naš elan malakše, da se s tim tendencijama ne produži i da ih se ne realizira. Ne smijemo razočarati toliku masu dobronamjernih i mladih u kleru.

Ako liturgijski Odbor uspijeva u svome radu, zašto ne bi uspijevale i eventualne analogne inicijative na drugim poljima crkvenoga života? Ako svećenici pokazuju toliko interesa za liturgijsku problematiku, pokazivali bi ga, sigurno, i za druga pastoralna pitanja. I tu bi nam dobro došli tečajevi, savjetovanja, vijećanja.

Hoće li se to, u punijem opsegu, i ostvariti, teško je unaprijed reći. Ovisi to o mnogo faktora.

Jedno smo ipak veliko ostvarenje, u svakom slučaju, već i dosada postigli. To je to sâmo svećeničko zborovanje: makar i samo jedamput na godinu — češće, uostalom, u ovom stilu, ne bi bilo ni moguće. Treba ga i realno iskoristiti. Ako već ne možemo, zasada, organizovati zborovanja i za druga pitanja, i za druga pastorala područja, možemo barem one najvažnije probleme iz pastve prisloniti uz ovaj, već ostvareni i uvedeni, svećenički skup.

Realan pastoralni instinkt organizatora liturgijskog pokreta već je inaugurirao takvu orijentaciju. Na lanjskom tečaju tretiran je bio, ambiciozno i na široko, toliko važni pastoralni problem propovijedanja. I nije akcija ostala bez rezultata, i ako, možda, u zaključcima nije u svemu bio pogođen najbolji način. Za dogodišnji tečaj planira se opet, čujemo, da bude posvećen, možda još važnijem, pastoralnom problemu katehizacije, vjerske pouke. A onda će doći na red nešto treće.

Što? I na to valja već unaprijed misliti.

Nešto od onoga, što nas najviše tare.

A ima takvih tema. Nekoliko bismo ih željeli, kratko nabaciti u ovom člančiću.

Problem lajičkog, s v j e t o v n j a č k o g a p o s t o l a t a. Njegovi izgledi. Njegove konkretne metode i zadaci. Njegova šira problematika. Njegova pravna kodifikacija.

Pastoralni problem o m l a d i n e. Praktično ga još nijesmo ni načeli. A gori nam pod nogama. Protestativno viče za rješenjem.

B r a č n o - o b i t e l j s k i - s e k s u a l n i problem. Svaki je dan flagrantniji. Poprima već beznadne i anarhične forme. Nosi nas struja, a da ne znamo, ni kamo ni dokle. Niti smo mu ispisali dijagnozu niti prognozu.

Pitanje duhovnih zvanja. Pitanje sjemeništa. U mnogim stranama katoličkog svijeta izaziva alarm. Kod nas još ne. Puno smo, zasada, sretniji od drugih. Samo, dokle će to tako i kod nas? Valja se spremati i na osjeku iza plime. Da ništa, imamo obveze prema onima koji zovu u pomoć. Da ništa, pred nama je reorganizacija svećeničkog odgoja i školovanja.

Ženske redovničke družbe i njihov novi djelokrug. Pun je otvorenih pitanja. I organizacijskih, i tehničkih, i prije svega duhovno-odgojnih. Neposredno nas se sviju tiče. Susrećemo se s njim na terenu, u župama, kao ispovjednici i duhovnici sestara. Ozbiljno nije kod nas nikada još bio ni postavljen na tapet.

Katolička knjiga i štampa. Unišla je, zadnje dvije, tri godine, u bitno drugu, i višu, fazu Tiskaju se knjige. Izdaju se časopisi. Moramo to dovesti u sistem. Ne smijemo, kaošto je to bilo često u prošlosti, sve ostaviti slučaju i improvizaciji.

Ekumenizam. Odnos prema drugim religijama, kršćanskim i nekršćanskim. Kod nas. U našemu domaćem okviru. S našim specifičnim prednostima i poteškoćama. Nemamo još ni ideja. Nemamo još ni početne orijentacije. A klasična smo zemlja vjerskog »pluralizma«, kako to danas govore. Potrebna nam je »koeksistencija«, potrebna suradnja, potrebna dobro definirana sloboda vjere i savjesti. Potrebne su nam i konkretne institucije, forumi, organi. I u prošlosti smo bili zemlja unijskih i pokušaja i uspjeha (ili neuspjeha).

Ispovijed. Dokle smo god katolici, bit će nam to uvijek jedna od centralnih pastoralnih tema. U vezi je sa svima drugima.

Grad i selo. Ramifikacija i paralelizacija dviju pastvi, dviju pastoralnih grana i područja, dviju pastoralnih problematika.

Eto tema na redu! A bit će ih još. Unaprijed na njih mislimo! I stavljajmo ih, sustavno i brižljivo, na dnevni red naših liturgijskih — ili pastoralnih svejedno — tečajeva!

Možda će nam koji od tih tečajeva donijeti i posve konkretna, organizovana, rješenja. Ali, da ništa, sugerirat će nam pokoju plodnu ideju. Osvijetlit će problematiku s više strana. Dat će nam kakve takve direktive.

A i opće su direktive nešto! I — pametne rezolucije!

Dr. Č. Č.

Pridiga pri maši za rajne

Kdor je pazljivo pregledal letošnji direktorij, je našel na strani XXX. opozorilo na določbo (Ritus servandus in celebratione missae XIII/3), da mora biti pri maši za rajne govor (pridiga) po maši: »Si habendus est sermo, hebeeaur finita missa ante absolutivnem.« Direktorij dodaja še razlago: »Id est non post Evangelium sicut in aliis missis«. To naročilo je znano in je bilo že večkrat pojasnjeno. Tudi v novi izdaji misala (1962) je določba ostala nespremenjena.

Znano je, kako je II. vatikanski koncil poudaril biblični in katehetični pomen prvega dela evharistične skrivnosti, ko je v členu 52 liturgične konstitucije določil: »Močno se priporoča kot